

LIBURNI I LEGENDE

Prvi poznati stanovnici ovog područja bili su Liburni, pripadnici jednog od ilirskih plemena po kojima je ovaj kraj prozvan Liburnija. Liburni su živjeli na prostoru od rijeke Raše u Istri do rijeke Krke u Dalmaciji i bili su glavni nosioci pomorske tradicije na širem području Jadrana već od 12. stoljeća prije Krista. Povijest ih pamti kao vrsne brodograditelje i gusare. O kvaliteti njihovih brodova, i to prije svega bojnih, govori činjenica da su osnovni tip njihove bojne brzoplovke u potpunosti preuzeli Rimljani, stvorivši poznatu ratnu lađu, čuvenu "liburnu". Koliko je takvih brzoplovki bilo u moćnoj liburnijskoj floti, koliko ih je plovilo vodama Jadrana dok njime nije zagospodario još moćniji Rim, vjerojatno će nam ostati vječna tajna. A i povijest ovog kraja prepuna je tajni, legendi i mitova prošlosti.

U povijest on ulazi mitskom pričom o Zlatnom runu, legendi o potrazi za mudročću. Vođa Argonauta Jazon željan slave odlučio je kralju Ejatau na Crnom moru oduzeti zlatno runo koje je čuvao zmaj. To mu je lukavstvom i uspelo uz pomoć kraljeve kćeri, čarobnice Medeje koja se u Jazona smrtno zaljubila. Da bi izbjegli kraljevu osvetu, Medeja, Jazon i njegova družina Argonauta brodom Argo bježe pred kraljevim sinom Aspiritom.

Prve je Argonaute doveo na Jadran "preko rijeke Ister koja utječe u Jadransko more" pisac "Argonautike" Apolonije Rodijski, knjižničar u Aleksandriji čije su navode kasnije preuzeli Strabon, Diodor i drugi. Nakon što je potjera sustigla otmičare Medeja je prijevarom namamila na pregovore brata Apsirita kojeg Jazon iz potaje ubija. Medeja rasiječe mrtvog brata i dijelove tijela pobaca u more da bi potjeru zaokupila njihovim skupljanjem. Međutim, razbacani dijelovi Apsiritova tijela pretvore se u otoke koji su prozvani Apsiritovi otoci - odnosno Apsirtides, kako ih davno nazivahu grčki moreplovci. Danas su to Kvarnerski otoci - Cres, Lošinj, Krk - što plutaju pred Lovranom u plavetnilu Kvarnerskog zaljeva.

Neugasla legenda koja se tijekom stoljeća i tisućljeća nadopunjavala i prema prilikama interpretirala, nadalje kazuje da se čarobnica Medeja skrivala na području Lovranščine pod Učkom gorom uz jednu od najljepših jadranskih plaža koja je po Medeji prozvana Medveja, a vode koje s Učke gore podzemnim potocima teku u more i izviru u obliku vrulja Medejine su suze kojima oplakuje svoje zločine.

SREDNJOVJEKOVNI LOVRAN

Neusporediv je Lovran na prijelazu stoljeća, a napose ovaj današnji, s onim srednjovjekovnim, šćućurenim unutar obrambenog zida, s malim uskim popločanim uličicama, sljubljenim jednokatnim primorskim kućicama nadahnutog izvornog pučkog graditeljstva, s maštovitim dimnjacima, uskim "skalinama", "balaturama" i "poneštricama" iza kojih su noću tinjale uljanice, a u toplini doma okupljala se obitelj uz ognjišće na kojem se stalno žario žar ili gorjela vatra, kuhala broskva, miješala palenta, "frigala" riba. Čutio se u Lovranu dah slane ribe i težačkog znoja, stajskog gnoja i mladog vina.

Dok su muškarci bili na moru ili u polju, bile su Lovranke okosnica obitelji, čuvarice ognjišta koje su se na osobit način češljale "k svakom uhu priviju u klupko smotane vlasi i iglom ih pribodu". Držale su lovranske žene obitelj na okupu, odgajale djecu ili su na kućnom pragu s preslicom ili pletivom u ruci, prele, plele i međusobno čakulale. Žene pomorskih kapetana i mornara, njihove majke, kćeri, sestre znale su često usmjeriti pogled prema Velim vratima

iščekujući na plavoj pučini bijela jedra jedrenjaka na kojima im, možda, dolaze njihovi najdraži, čiji je "vijad" trajao i po tri godine, a o kojima su vijesti stizale rijetko i s velikim zakašnjenjem.

Sve do 19. Stoljeća noću niste mogli ući u staru gradsku jezgru, jer je Lovran bio opasan debelim i visokim kamenim gradskim zidom na kojem su se navečer zatvarala gradska vrata.

Prenesemo li se u srednjovjekovni Lovran, s domaćim svijetom, lovranskim poglavarima i s lovranskim svećenicima razgovara se hrvatski, čakavštinom, sa zemaljskim poglavarima, s obzirom da smo na tlu pazinske grofovije u rukama Habsburga, govori se njemački, a na moru talijanski, podsjetimo da je u neposrednom susjedstvu granica s Mletačkom republikom.

U Lovranu na tom relativno malom prostoru, opasanom čvrstim zidinama, trajao je stoljećima život ponekad raspjevan i radostan u miru i blagostanju, a češće težak i mukotrpan, zagorčen oskudicama, bolestima, pljačkama, paležima, razaranjima, ratovima. Pred provalama u vremenima krvavih ratnih obračuna, kada su se palile kuće, krala stoka, sjekla loza mnogi su žitelji Lovranščine izbjegli te u sigurnosti lovranskih zidina pronašli utočište, riječ utjehe, skroman obrok i miran san.

RAZARANJA LOVRANA

Tijekom stoljeća Venecija se na razne načine htjela dočepati Lovrana. Svi su njezini pokušaji bili bezuspješni, ali Lovranci su u više navrata na svojoj koži osjetili grabežljivu šapu i rušilačku snagu mletačkog lava. U 16. i početkom 17. stoljeća kada je Serenissima ratovala s Habsburgovcima, Mlečani su žestoko napadali Lovran te su ga 1509., 1599., i 1614. godine silovito razorili, popalili i opljačkali. U tom vremenu nekoliko puta su ga poharali i senjski uskoci, a nisu ga poštedjeli ni Francuzi koji su ga s lađa napali topovima i osvojili.

KAMENA PLOČA FRIDRICHU SASKOM

Na ulazu Trga slobode nalaze se dvije kamene ploče koje na latinskom i talijanskom jeziku ukazuju na posjetu saskog kralja Fridriha II Augusta Lovranu, 11. lipnja 1845. godine. Saski je kralj bio pasionirani botaničar i odabrao je Učku za svoja istraživanja.